

MILJÖUTSKOTTETS UTLÅTANDE 9/2010 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om fiske

Till jord- och skogsbruksutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 7 april 2010 en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om fiske (RP 29/2010 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning och bestämde samtidigt att miljöutskottet ska lämna utlåtande till jord- och skogsbruksutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- fiskeriråd Eija Kirjavainen, jord- och skogsbruksministeriet

- miljöråd Jussi Soramäki, miljöministeriet
- fiskerichef Jorma Tiitinen, Södra Savolax närings-, trafik- och miljöcentral
- skyddsbiolog Tero Sipilä, Forststyrelsen
- forskare Matti Salminen, Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet
- ombudsman Ilkka Mäkelä, Finlands Fritidsfiskares Centralorganisation rf
- jurist Jenny Fredrikson, Centralförbundet för fiskerihushållning
- naturvårdsexpert Tapani Veistola, Finlands Naturskyddsförbund rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Utskottet konstaterar att saimenvikaren är en starkt hotad underart av vikarsälen, och den lever endast i Saimen. Antalet saimenvikare i vinterstam beräknades vara 260 individer i slutet av 2009. Internationella naturvårdsunionen IUCN klassade 2009 saimenvikaren som extremt utrotningshotad. Dessutom hör saimenvikaren till den högsta kategorin av hotade arter i den nationella förteckningen, den är med andra ord akut hotad. Enligt definition betyder det att en art som hör till denna kategori löper en extremt stor risk att dö ut i vilt tillstånd inom en mycket nära framtid.

Utskottet påpekar att Finland har åtagit sig att skydda saimenvikaren genom många internationella konventioner. I bilaga II till Bernkonventionen (Konventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö 1979) nämns saimenvikaren. Varje avtalsslutande part ska vidta åtgärder för att säkerställa ett skydd för de arter som nämns i bilagorna. Enligt EU:s habitatdirektiv (92/43/EEG, bilaga II och IV) hör saimenvikaren till de strikt skyddade arterna. För att verkställa skyldigheterna i habitatdirektivet bör målet för Finlands del vara att den gynnsamma skyddsstatusen uppnås för saimenvikaren.

Målen för skydd av saimenvikaren fastställs i strategin för skydd av saimenvikaren 2009—2011. Det primära syftet med skyddsstrategin är att uppnå den gynnsamma skyddsstatusen för saimenvikaren så att den på lång sikt kan fortleva som en livskraftig stam inom hela utbredningsområdet och åter sprida sig till de områden där den tidigare förekommit. Ett mellanliggande mål är att få saimenvikarstammen att växa från 260 individer till minst 400 före 2020. Utskottet ser det som nödvändigt att de praktiska åtgärderna för att skydda saimenvikaren snabbt effektiveras i syfte att nå målen för skyddsstrategin. I annat fall är det inte möjligt att nå de mål som ställts i skyddsstrategin.

Uppföljningen av saimenvikarstammen har systematiskt utvecklats ända sedan 1979 och därmed finns det uppgifter som beskriver dödligheten, dödsorsakerna och förändringarna i stammens storlek under en mycket lång tid. Utskottet noterar att samma metoder redan länge har använts vid uppföljningen och därmed är bedömningen av stammen högst tillförlitlig. Utskottet ser det som viktigt att man fortsätter med uppföljningen och forskningen av saimenvikarstammen samtidigt som forststyrelsens resurser för högkvalitativ forskning tryggas.

Saimenvikarstammen ökade 1990—2006 med cirka 2,6 procent per år. Utskottet påpekar att den positiva utvecklingen av saimenvikarstammen emellertid har stannat upp under de senaste fem åren och nativiteten har sjunkit betydligt. Bristen på snö under de två på varandra följande varma vintrarna 2007 och 2008 störde troligen vikarnas förökning. År 2009 föddes också ett exceptionellt litet antal saimenvikare men man har inte kunnat hitta någon egentlig orsak till att så få kutar föddes. Den reducerade nativiteten betyder samtidigt också att stammens åldersstruktur förändras på ett ofördelaktigt sätt. På lång sikt försvagas stammen på grund av detta.

De faktorer som mest hotar saimenvikarstammen är klimatuppvärmningen, död i fiskeredskap, de splittrade utbredningsområdena och den störda förökningen. Klimatförändringen, och de försämrade förhållandena att bygga bo och föröka sig som orsakas av den, utgör ett hot mot sai-

menvikarstammen som är starkt beroende av is och snö. Enligt undersökningar kunde man inte på 2000-talet påvisa att miljögifterna och avtappningen i Saimen skulle ha påverkat stammens utveckling.

Klimatförändringens skadliga inverkan på vikarstammen kan inte påverkas på kort sikt. Med tanke på skyddet av saimenvikaren blir de fiskebegränsningar som genomförs som skyddsåtgärder allt viktigare i och med att de milda vintrarna försämrar möjligheterna att bygga bo. För att bevara stammen och få den att växa är det därför nödvändigt att snabbt minska dödsfallen bland saimenvikare orsakade av fiske med nät. På senare år har man försökt minska dödsfallen orsakade av fångstredskap bland saimenvikare genom frivilliga avtal mellan Forststyrelsen och delägarlagen om begränsning av nätfisket, och genom jord- och skogsbruksministeriets förordning som innehåller tekniska bestämmelser om fångstredskapen och förbjuda fiskemetoder.

De frivilliga avtalen mellan Forststyrelsen och delägarlagen om förbud mot vårffiske med nät har under det senaste året ökat mycket snabbt, vilket är en positiv utveckling. Det område där vårffiske med nät begränsas är i dagsläget redan över 1 500 km². Trots att avtalsarealen har ökat är området för fiskeförbud inte tillräckligt omfattande och enhetligt, anser utskottet. Enligt Forststyrelsens färskaste bedömning utgör saimenvikarens utbredningsområde i Saimen över 2 100 km². Delägarlagen för de privata vattenområdena har haft problem med beslutsfattandet. En del av delägarlagen har inte heller alls organiserat sig. De här faktorerna gör att avtalsförhandlingarna mellan Forststyrelsen och delägarlagen inte till alla delar har lyckats och det kvarstår luckor i fiskeförbudsområdet.

Effektivare samarbete i fråga om frivilliga åtgärder och omfattande rådgivning och information kan också på ett positivt sätt påverka den lokala befolkningens, fiskarnas och båtägarnas inställning till skydd av vikaren. Enligt utskottet är det viktigt att man dessutom i form av samarbete mellan alla berörda parter aktivt försöker utveckla fisket i den riktningen att alla dödsfall

orsakade av fångstredskap minskar också under andra årstider än våren.

Utskottet understryker att för att trygga saimenvikarens fortbestånd bör förbudsområdena för vårfiske med nät vara enhetliga och mera omfattande. Man måste få till stånd enhetliga skyddsområden i de områden där det förekommer mest kutar eftersom kutarnas revir ofta ligger intill varandra. Dessutom är det viktigt att minska det totala antalet dygn för nätfiske på våren och att också under andra årstider främja användningen av alternativa fångstmetoder. Det behövs både ny fångstteknik och bättre fiskereglering som grundar sig på forskning.

Förslaget till ändring av lagen om fiske hänför sig till det nationella genomförandet av habitatdirektivet, särskilt artikel 12.4. Enligt denna artikel ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att oavsiktlig fångst och oavsiktligt dödande inte får betydande negativa följder för de djurarter som nämns i punkt a i bilaga IV till direktivet, t.ex. saimenvikaren. Bestämmelserna i habitatdirektivet om oavsiktlig fångst och oavsiktligt dödande hänför sig direkt till fisket och för att genomföra bestämmelserna måste de beaktas både i naturvårdslagen och lagen om fiske. Utskottet understryker att genom de föreslagna ändringarna stärker man genomförandet av naturvårdsspekterna inom det system som omfattas av lagen om fiske och effektiviserar det nationella genomförandet av habitatdirektivet.

Syftet med lagförslaget är att göra det möjligt att införa bestämmelser om fiskebegränsningsåtgärder som skyddet av saimenvikaren särskilt kräver.

Genom förordning av statsrådet kan användningen av fångstredskap av viss typ eller av visst fiskesätt förbjudas för en tid av högst fem år inom ett visst vattenområde, om bevarandet av en djurart som med stöd av naturvårdslagen har förklarats vara hotad och som förekommer i området kräver det. Regeringen föreslår att lagen om fiske dessutom kompletteras med en bestämmelse med stöd av vilken jord- och skogsbruksministeriet kan utfärda tidsbundna fiskebegränsningar, exempelvis korta tidsbegränsade be-

stämmelser om begränsningar i användningen av fångstredskap och fångstredskapens konstruktion.

Utskottet påskyndar en effektivisering av skyddet av saimenvikaren eftersom beståndet har minskat till en nivå där det är starkt hotat och ligger under de ekologiska skyddsgränserna. Därför anser utskottet att en lag om ändring av lagen om fiske för att skydda hotade arter bör stiftas så snabbt som möjligt. Därför kan det anses vara godtagbart att en bestämmelse om ersättning, som avviker från det sedvanliga, tas in i lagen. Dessutom påpekar utskottet att naturvårdslagen endast tillämpas på en del av våra fiskarter och därför kan exempelvis inte rödingen, som är hotad, skyddas med stöd av den föreslagna bestämmelsen. I samband med en översyn av lagen om fiske bör man därför utreda om bestämmelserna om bemyndigande att utfärda fiskebegränsningar ska utvidgas till att omfatta också andra djurarter än de som enligt naturvårdslagen är hotade.

Lagförslaget gör det möjligt att snabbt utfärda förbud mot nätfiske och därför kan man mera effektivt och snabbare reagera på förändringar i vikarbeståndet. Det här är mycket angeläget för att avvärja de stora hoten mot saimenvikarstammen och för att i enlighet med skyddsstrategin snabbt vända utvecklingen i en mer positiv riktning. Utskottet noterar att EU-kommissionen sände den första formella underrättelsen till Finland om att skyddet av saimenvikaren är otillräckligt. Lagförslaget är således på många sätt mycket viktigt för att säkerställa skyddet av saimenvikaren och trygga resultaten av tidigare genomförda betydande satsningar på arten. Utskottet understryker att bemyndigandet att utfärda förordning bör användas snabbt ifall skyddet inte blir tillräckligt omfattande genom de frivilliga avtalen.

Utlåtande

Utskottet föreslår

att jord- och skogsbruksutskottet beaktar det som sägs ovan.

MiUU 9/2010 rd — RP 29/2010 rd

Helsingfors den 6 maj 2010

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Susanna Huovinen /sd
vordf. Pentti Tiusanen /vänst
medl. Rakel Hiltunen /sd
Timo Juurikkala /gröna
Antti Kaikkonen /cent
Timo Kaunisto /cent
Timo Korhonen /cent

Merja Kuusisto /sd
Markku Laukkanen /cent
Sanna Perkiö /saml
Janne Seurujärvi /cent
Pauliina Viitamies /sd
Anne-Mari Virolainen /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Jaakko Autio.